

zik. Sajátos alcsoportot alkotnak a magyar nyelvterületnek a mai Magyarországon kívüli részeire vonatkozó régi megyenevek.

A szótárt lapozgatva feltűnik, hogy a magyar nyelvterület névanyagának megoszlása aránytalan; nemcsak Magyarország és a szomszédos országok viszonylatában, hanem azok között az országok között is, amelyekben a magyarok nemzetiségként élnek. A jugoszláviainál sokkal több földrajzi névvel van képviselve a magyar nyelvterület szlovákiai és romániai része (még ha azt is figyelembe vesszük, hogy nagyobb a magyar lakosságuk). A szócikkben feldolgozott vajdasági földrajzi nevek száma meglehetősen szerény. Számos bácskai és bánáti, zömmel magyarlakta vagy jelentős magyar la-

kosságú helység névetimológiája nincs benne a *Földrajzi nevek etimológiai szótárában*. Hiába keressük Bajmok, Csóka, Horgos, Kanizsa, Kishegyes, Kula, Mohol, Péterréve, Topolya, Törökbecse, Törökkanizsa névetimológiáját, a kisebb helységekről nem is beszélve. Ezek az aránytalanságok nyilván az Új Magyar Lexikon földrajzinév-anyagában is megfigyelhetők, de ez a körülmény nem szolgálhat teljesen kielégítő magyarázatként.

A fent említett aránytalanságok ellenére a szótár igen jelentős és értékes. Adatait bizonyára jól fel tudják majd használni nyelvészeink, történészeink, helytörténitőrünk, a magyar vagy magyarul tudó hazai szakemberek és a múlt iránt érdeklődő laikusok is.

MOLNAR CSIKÓS LASZLÓ

A PARTIZÁNSÁGTÓL A GÉMESI PÁRTTITKÁRSÁIG

DOBOZY IMRE: *Hatalom nélkül*.
Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1979.

Dobozy Imre pályája kezdetén költőnek indult, de a világháború kitörése derekba törte induló líráját, s kétségtelenül ez volt a legfőbb oka, hogy a véres élmények, a rákényszerített katonaság egyszerre felnyitotta szemét a világháború lényegére és új műfajra, a prózára, sőt később a drámára irányította munkásságát. Így történt, hogy a mindvégig becsületeseznek és tisztalátásúnak maradt író életében az 1945. esztendő, a felszabadulás utáni új élet régi és legismertebb, legbensőségesebb témája lett Dobozynak, aki beállt partizánnak és ezt a témakört vállalta és vallotta. Legismertebb művei között maradt *A tizedes meg a többiek*, majd az *Eljött a tavasz* már a dráma formájában egészítette ki ezt a témakört. Most már világosan látta, hogy legmaradandóbbnak és legbensőbb énjének mind életútja, — amely nem konjunktúrából és nem számításból, hanem tisztán becsületességéből fakadt és vezet a szocia-

lizmusig vagy ha úgy tetszik, kommunizmusig. Ezzel párhuzamosan fejlődött az egész magyar társadalom, amelynek most már a hatalom nélküli életúton kellett tovább fejlődnie és a kezdet zúrzavarából ehhez az őszinte kifejlődéshez kellett vezetnie.

Az idej könyvhét gazdag termésében megjelent s valóban legtöbbet mondó könyve is így vált legkiemelkedőbb kötetévé. Hogy ez megtörténhessék, Dobozynak stílusában is szükségszerűen tovább kellett lépnie, és az eddigi könnyed és sokszor a romantikánál maradt stílusból is át kellett váltania a nehezebben megemészthető és a drámához közeledő formához. Egyik recenziése (a Népszabadságban) ki is hangsúlyozta, hogy a regény főhőse, Czobor Lukács (aki nem utolsósorban maga a szerző) ennek a lélektani útnak a megvilágításával adósa maradt az olvasónak. Ezért hangsúlyozza maga Dobozy, hogy a regény fő-

hősének alakjában nem csupán az egyént akarja megrajzolni, hanem a százados nyomorúságból a nagy változáshoz elinduló népet, annak sokszor ellentmondó történetét akarja megvilágítani. Czobor úgy tudja és a több párt között vergődő egyensúlyt úgy igyekszik fenntartani, hogy a gémesi párttitkárra vált főhóst sokszor a párt előzetes jóváhagyása nélküli döntésekre kényszeríti és ezeket a döntéseket sokszor utólag kell megvédenie. Amikor például a tőkés nélkül maradt vállalat munkásai a munkát a semmiből meg akarják indítani, valósággal rákényszerítik a tőkést arra, hogy ezt elősegítse. Vagyis úgy szerez érvényt a párt céljainak, hogy közben éppolyan fontosnak tartja a gondjaira bízott emberek léteérdekeit, hogy a pártfegyelem és a létkérdések megoldása nem mond egymásnak ellent. Így szabadítja ki a felelősség alól Arpit, az öccsét, hogy az magáévá képes tenni Blankát, bátyja menyasszonyát. Így kerül sor olyan jelenetekre, mint amilyen a pétermajori parasztok és cselédek együttes cselekvése, akik addig nem hajlandók learatni az árpát, amíg meg nem

kapják az új bakancsokat, amelyek nélkül mezítláb a közös munkát nem tudják megkezdeni. S mikor egy rendelettel a babolói svábokat, akik a háború alatt beléptek a volksdeut-schok sorába, éppen a gémesi párttitkár menti meg attól, hogy a nagygazdák helyett, visszaéléssel bár, őket tegyék a kitelepítő vonatba. Mindezt a gémesi párttitkár felső jóváhagyás nélkül cselekszi, hogy jóval később azt megkapja.

Bátor, sőt merész könyv Dobozy Imre *Hatalom nélkül* című műve, amit csak esztendők múlásával lehet felismerni, s nem csoda, hogy megírásához hosszú esztendők belső gyöttrődése kellett, és ez a belső gyöttrődés, amely sokszor nem ment fájdalom nélkül, ezt a most bekövetkezett stílusváltást is igényelte. Elgondolkoztató írás, amelynek belső mondanivalói csak most, elolvasása után bontakoznak igazán ki. Nem könnyű olvasmány, de megéri, ha az olvasó átvergődik rajta. Tömör, zsúfolt stílusa a mondanivalóhoz igazodik, s úgy érezzük, hogy ezzel a művel Dobozy írásművészete most éri el igazán magasságait.

CSUKA ZOLTÁN

PARTTÓL PARTIG

KOCSO RACIN: *Fehér hajnalok*.
Európa Könyvkiadó, Budapest, 1978.

OTON ŽUPANČIČ: *Te titokvirág*.
Pomurska založba, Murska Sobota (Muraszombat) — Forum Könyvkiadó, Újvidék, 1978.

Ha nem így lenne a szokásrend, hogy a cím az írás legelejére kerül, hanem némi fontolgatás után, amelynek kivétítése szintén reveláló lehet, a szöveg testében is helyet kaphatna, ez a gondolat-köteg sem kötődne a szokásos módon. Hanem például így:

Ahogy a fölfűzésre váró gyöngyök közt válogat az ember, úgy forogatom ujjaim között, veszem latba a papírlapokra gyűjtött idézeteket, szó-

morzsalékokat: melyikből lenne a legjobb cím? Két fordításkötetet kell összefűznie: Kocso Racin *Fehér hajnalok* és Oton Župančič *Te titokvirág* c. gyűjteményét.

„Lombfürtözetek”? Jó, mert a lefordított versek csak fürtjei egy lombos koronának. Az eredeti fa még többet kínál.

„Parttól partig”? Igaz, mert híd-nak is képzelhető a fordítás. Két népet, két partot köt.